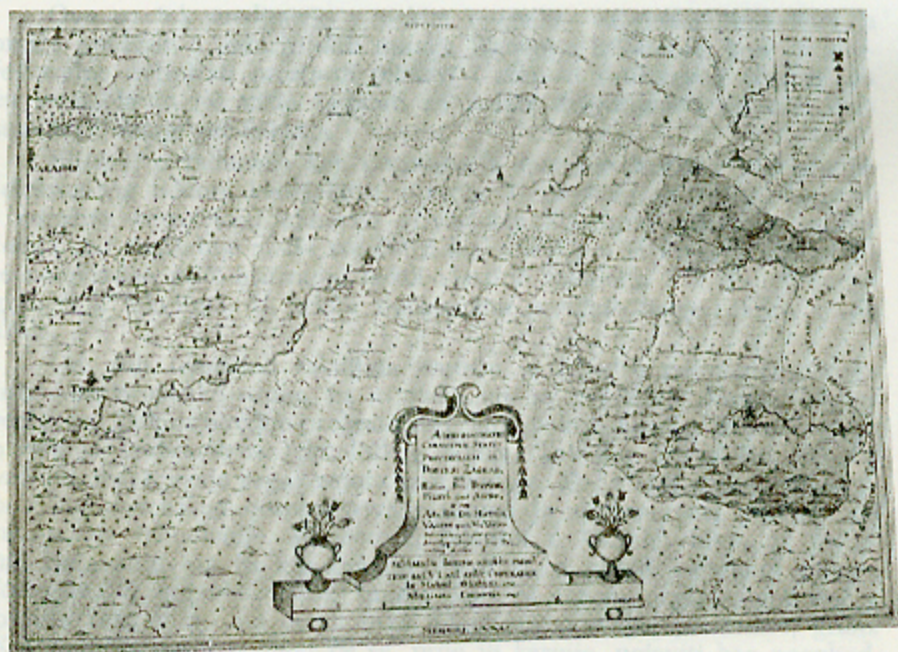

LUDBREŠKA PODRAVINA NA RUKOPISNOJ KARTI
JOSIPA ANTAVERA ŠTRIGOVLJANA IZ 1790. GODINE

Antun Kancijan

Kanonskim vizitacijama arhiđakonata Komarnice iz XVIII st. priložena je manuskriptna karta koju je izradio Josip Antaver, kapelan u Vel. Bukovcu, kod Ludbrega, godine 1790.¹ (sl. 1). Unikat karte čuva se u Arhivu Zagrebačkog kaptola, gdje smo ga i pronašli 9. rujna 1965. godine prilikom prikupljanja građe o srednjovjekovnim naseljima ludbreškoga kraja.²

Sl. 1. Josip Antaver, Archidiaconatus Camarcensis Status Provincialis in Diocesi Zagreb, Maiori Bukovetz, 1790. — manuskript

1. Antaver — neznani hrvatski kartograf. U ovcem medimurskom selu Štrigovi, na krajnjem sjeverozapadu Hrvatske, rodio se 9. siječnja

¹ Arhiv Zagrebačkog kaptola — Kanonske vizitacije Komarnice, prot. br. 99/XI, A 1787—1806.

² Arhiv Zagrebačkog kaptola — Evidencija čitalaca arhivske građe, str. 11, 9. rujna 1965.

1758. godine Josip Antaver, sin Josipov.³ »Humaniora« je završio u Nagykanizsi, gradiću jugozapadne Mađarske, a filozofiju i teologiju u Beču, gdje je neko vrijeme predavao na osnovnoj školi.⁴

Godine 1787. — u tridesetoj godini života — službuje kao kapelan u bukovečkoj župi, u komarničkom arhidakonu.⁵ Nije nam, na žalost, bilo moguće utvrditi kada je J. Antaver došao u Vel. Bukovec, jer u prethodnim kanonskim vizitacijama iz god. 1782. nije vizitator spominjao osobe koje vrše svećeničke dužnosti u tamošnjoj župi, iako bi baš taj podatak bio dragocjen s obzirom na to što je upravo u tom mjestu Antaver izradio svoju manuskriptnu kartu. U sadašnjem župnom uredu u Vel. Bukovcu nema o Josipu Antaveru nikakvih podataka.

Relativno mlad postao je god. 1794. župnik u Kraljevcu na Sutli.⁶ U Hrvatskom zagorju župnikovao je Antaver punih šest godina.

Kao župnik premješten je 1800. godine u Svetu Mariju, u Medimurje. Nije to bio samo povratak u njegovu užu domovinu nego u isti mah i dolazak u neposrednu blizinu bukovačke župe, gdje je na usponu svojih mladih godina života stvorio svoje kapitalno djelo.

Od 1880. do 1819. godine u *Calendarium Zagrabienae diocesanum* među župnicima biskupije zagrebačke spominje se Josip Antaver, Župnik u Svetoj Mariji. Drugog svećenika tamo nije bilo, s obzirom na to što je to bila mala župa, pa je sve poslove obavljao Antaver sam. I tada je, čini se po svemu, J. Antaver obolio i postao nesposoban za vršenje župničkih poslova. Kao administrator župe u Sv. Mariji spominje se u *Calendarium* 1819. godine svećenik Mihalj Markan, uz živa župnika J. Antavera. Tako je to bilo sve do 1826. godine. Naredne godine o župniku Antaveru nema nigdje nikakva spomena.⁷

Josip Antaver umro je u 68. godini života. Umro je jedan vrijedni svećenik i drugi po redu hrvatski kartograf, ali je ostalo njegovo djelo, ostala je njegova karta ludbreške Podravine kao trajni njegov prilog hrvatskoj kulturi i znanosti.

2. Izgled manuskripta. Antaverov manuskript, veličine 54 x 41 cm, ima u desnom gornjem kutu legendu sa subjektivnim prikazom topografskih znakova. Na postamentu ukrasne ploče ucertano je dužinsko mjerilo karte izraženo u miljama (*Milliaria Communia*).⁸

⁴ Podaci iz zapisa Davida Pizettija, kanonika stolne crkve zagrebačke i ar-

³ Mjesni ured Štrigova — Muzejska zbirka — Matična knjiga 1758. godine. hidakona komarničkog, od 4. srpnja 1787. godine. (Citirani protokol br. 99/XI, 67. str.). Tekst s latinskog preveo Bartol Zmajčić, službenik Arhiva Hrvatske u Zagrebu.

⁵ Isto.

⁶ *Calendarium Zagrabienae diocesanum*, Zagrabie, 1794—1800.

⁷ Isto, 1800—1827.

⁸ Po mišljenju dra Zlatka Herkova, Antaverova »*Milliaria Communia*« istovjetna je s malom njemačkom (germanskom) miljom. Milan Vlainac tvrdi, da je (...) mala nemačka milja (...) merila oko 5 600 m. (...). Milan Vlainac, Rečnik naših starih mera u toku vekova —, Beograd, sv. 3, str. 606).

Mjerilo, kojim se poslužio Antaver označio je prije njega M. Merian na svojim kartama. Merian, za razliku od Antavera, svoje dužinsko mjerilo zove »*Milliaria Germanica communia*«. (M. M., *Topographia provinciarum Austriacarum* (...), Frankfurt A/M, 1677).

Grafička izradba karte izvedena je tušem, a sama karta je kolorirana u nekoliko akvarelnih tonova za lakše raspoznavanje i uočavanje teritorija pojedinih župa (sl. 3). Tekst posvete (dedikacije) pisan je po uzoru na tiskarsko pismo tadašnjeg vremena. Završni dio dedikacije izrađen je u dvije boje, crnoj i crvenoj, zbog kronograma iz koga se jasno vidi, da je Antaver svoj manuskript izradio god. 1790.

3. Teritorij manuskripta. Naslovom manuskripta »Archi-diaconatus Camarcensis Status Provincialis in Diocesi Zagrab«, koji je naveden u uvodnom dijelu dedikacije, Antaver je odredio u isti mah i karakter i područje svoje manuskriptne karte.

S obzirom na to da je njegova karta prvenstveno karta jednoga crkvenog administrativnog područja, potrebno je i o tome kazati koju.

Već u XIV st. podijeljen je ogromni teritorij zagrebačke biskupije na 14,⁹ a po mišljenju nekih crkvenih povjesničara i na 15 okružja ili arhidakonata.¹⁰ Arhidakonat Komarnica (Archidiaconatus Camarcensis) protezao se od rijeke Drave na sjeveru, a na jugu je dopirao do Kalničke gore i sela Sredica, Gudovca i Klokočevca u sadašnjem bjelovarskom kraju. Na zapadnoj strani obuhvaćao je selo Kelemen blizu Varaždina, a na istoku je sezao do potoka Katalene nedaleko od Đurđevca. Ime je dobio po srednjovjekovnoj plemenskoj župi Komarnici, čije je središte bio grad Komarnica (Camarcha), sadašnji Novigrad Podravski.¹¹

Komarnički arhidakonat podijeljen je 1788. godine na dva distrikta.¹² (Upravo u tom trenutku Antaver se nalazio u Vel. Bukovcu. Te okolnosti upućuju nas na pomisao da je upravo god. 1788. počeo rad na svojoj manuskriptnoj karti.) Granica između zapadnog distrikta (Districtus Provincialis) i istočnog bila je u isti mah i dio granice između Banske Hrvatske (tzv. Provincijala) i Vojne Krajine. Ta politička podjelenost na tom dijelu hrvatskoga državnog teritorija očitovala se, dakle, i pri podjeli komarničkog arhidakonata, a našla je svoj odraz — 1805. godine — u nazivima komarničkih distrikta: districtus Provincialis i districtus Militari.¹³

Upravo zapadni distrikt komarničkog arhidakonata i jest predmet Antaverova manuskripta. Godine 1788. u tom distriktu bilo je devet

⁹ Josip Buturac, Popis župa zagrebačke biskupije od god. 1334. Posebni otisak iz Zbornika zagrebačke biskupije 1094—1944, 1944, str. 55.

¹⁰ Franjo Brdarić, Arhidakonat komarnički (1334—1934). Katolički list, 1934, br. 39, str. 484.

¹¹ Isto, str. 484 i 485.

U kanonskim vizitacijama Komarnice iz god. 1680. (Protokol br. 90/II) spominje se među podravskim župama i župa »Camarcha seu Novigrad«.

¹² Calendarium Zagrabienae, Zagrabiae, A. 1787—1789.

¹³ Nakon podjele arhidakonata Komarnice u god. 1788. na dva distrikta zapadni se distrikt nazivao koprivničkim (Districtus Capronczensis) i pripadao je samo na kratko vrijeme kalničkom arhidakonatu, god. 1789., osim martijanske i jalžabetske župe koje su bile u varaždinskom arhidakonatu. God. 1795. nazivan je Suhodolski distrikt (Districtus Szuhodolensis), po Suhodolu, srednjovjekovnom nazivu kraja između Topličke gore i Plitvice od Kelemena (Villa Sancti Clementis) do Suhodola (Villa Szuhodoll), odnosno današnje Sudovčine, kod Martijanca. U godinama 1790. i 1805. zvao se Districtus in Provinciali, a poslije, od 1810. godine, nazivan je ponovno koprivničkim distriktom, a danas koprivničkim dekanatom. (Podaci iz Calendariuma).

župa: jalžabetska, martijanska, đurđanska, ludbreška, bukovečka, kuzminska, imbriovečka, ivanečka i koprivnička.

U crkveno-upravnom pogledu došlo je u prikazanom dijelu komarničkog arhidakonata 1789. godine do znatnijih promjena. Te godine osnovane su dvije nove župe, i to rasijska (od nekoliko sela kuzminske župe) i delekovečka (izdvajanjem sela Đelekovca iz sastava imbriovečke župe).¹⁴ Antaver nije tu promjenu unio na svoju kartu, koja je po njegovu kronogramu dovršena 1790. godine. Na temelju spomenutih činjenica prosuđujemo da je Antaverov manuskript bio dovršen već 1789. godine, i da se tako njegova obljetnica poklapa s obljetnicom francuske revolucije.

4. Oblici tla prikazanog teritorija. Pretežan dio teritorija prikazanog na manuskriptu zaprema podravska nizina — uglavnom ludbreška Podravina, a na njegovu krajnjem južnom dijelu su brdoviti predjeli: dio Topličke gore (između Plitvice i Bednje), sjeverni ogranci Kalničke gore (između Bednje i rječice Koprivnice) i sjeverozapadni dio Bilogore. Te brdovite predjele označio je Antaver simbolički, više topografski, profilom prereza brežuljaka koje je postavljao u nizove po brdskom području. Gustoćom takvih znakova želio je prikazati brdoviti teren pojedinih lokacija. Vjerna slika konfiguracije tla nije time dobivena.

Brdo Ljubelj (Mons Lubel) jedini je oronim koji je Antaver unio na svoju kartu.

5. Vodeni tokovi ludbreške Podravine u ogledalu manuskripta. Antaverov prikaz rijeke Drave, brojnih njenih rukava i otoka obraslih hidrofilnim drvećem tako je precizan da djeluje frapantno. Na sličan način, pola stoljeća ranije, izradio je Luigi Ferdinando Marsigli vodeni tok Dunava¹⁵, pa ako je u pogledu tehnike obrade i bio uzor Antaveru, to ne umanjuje vrijednost Antaverova djela, koji se upravo na obradi brojnih dravskih meandra pokazao kao izvrstan poznavalac onoga što je želio kartografski prikazati, a to je u ovom slučaju bila Drava, njegova domaća rijeka. Valja nam se prisjetiti da je Antaver po rođenju Međimurec ili Otočanin, kako se u tadašnje vrijeme nazivalo stanovnike Međimurja, a osim toga proveo je i nekoliko godina tik uz nju dok je boravio u Vel. Bukovcu.

Poslije Drave, granične rijeke između arhidakonata Komarnice i arhidakonata Bekšin, tj. Međimurja, glavni vodeni tokovi područja manuskripta jesu rječice Bednja i Plitvica, desne pritoke Drave.

Na karti austrijskog kartografa (i liječnika) Wolfganga Laziusa iz god. 1556. označena je samo Bednja.¹⁶ Plitvicu kao pritoku Drave prvi je kartografski ubilježio flamanski geograf Gerhard Kremer, poznatiji pod pseudonimom Gerardus Mercator, i to 1630 godine¹⁷ (sl. 4). Devet

¹⁴ *Calendarium* (...), A. 1788, 1789. i 1790.

¹⁵ Luigi Ferdinando Marsigli, *La Hongrie et le Danube*, La Haye, 1741.

¹⁶ Wolfgang Lazius, *Karten der Österreichischen Lande und des Königreichs Ungarn*, 1556.

¹⁷ Ger(ardus) Mercatore (Gerhard Kremer), *Sclavonia, Croatia, Bosnia cum Dalmatiae parte*, Amsterdam, 1630.

godina kasnije — god. 1639. — J. L. S. Winckler, austrijski krajiški kartograf ucrtao je na svojoj karti rječicu Plitvicu kao pritoku Drave.¹⁸

Poslije spomenute dvojice, gotovo svi čuveni kartografi XVII i XVIII st. pogrešno su na svojim kartama prikazivali Plitvicu kao pritoku Bednje. Izuzetak je samo Matthäus Merian, švicarski slikar i bakro-rezac.¹⁹

Na karti M. Stiera (god. 1650.) hidrografska slika prikazanoga terena nije sasvim jasna.²⁰ Naš domaći sin i prvi hrvatski kartograf Stjepan Glavač, Varaždinac po rođenju, označio je god. 1673. ušće Plitvice u Bednju kod sela Otoka, sjeveroistočno od Vel. Bukovca²¹. Kod Janeza Vajkarda Valvasora (god. 1689.) to se ušće nalazi istočno od Bukovca.²² S ušćem kod Otoka označena je Plitvica kao pritoka Bednje i kod Luigija Ferdinanda Marsiglija, talijanskog kartografa, god. 1741.²³ Marsigli je prvi kartograf koji je na geografsku kartu unio ime rječice Plitvice (Plitvitza fl.). Ušće Plitvice u Bednju kod Martijanca — zapadno od Ludbrega i Vel. Bukovca — unio je na svojoj karti Fabius Antonius de Colloredo 1689. godine.²⁴ Johann Baptist Homann (god. 1732.) označio je to ušće poput Colloreda.²⁵ (Homannov Atlas novus terrarum ima, pored ostalog, za našu temu, a posebno za našeg kartografa J. Antavera izuzetno značenje jer je to prva geografska karta na kojoj su označene tri najvažnije Antaverove životne postaje. Označena su, naime, sela: Stridona (Strigova), Gros Wukowisch (Vel. Bukovec) i Divizi Maria (Sveta Marija) u kom je mjestu Antaver umro. Slično kao Colloredo i Homann označio je kod Martijanca utok Plitvice u Bednju i kartograf Tobias Conrad Lotter (1775. god.)²⁶).

Potrebno je bilo izložiti sve to, da bi se bolje uočilo kako je upravo Antaver bio taj kartograf koji je točan Mercatorov prikaz toka Bednje i Plitvice upotpunio, prikazavši u tančine na svojoj karti i njihov meandričan put.

Segovina i Gliboki oveći su potoci koji protječu krajem predočenim Antaverovim manuskriptom. Segovina se kao »fluvio Zeguna« spominje u povijesnim izvorima 1253. godine, a Globoka, odnosno Gliboki potok, kao »fluvio Rassinia« spomenuta je god. 1259.²⁷

¹⁸ J. L. S. Winckler, Graniz Carthen von den Warasdinischen Generaladi, 1639.

Wincklerova manuskriptna karta priložena je uvezanim spisima Varaždinskog generalata, Knj. I, iza strane 195, a čuva se u Arhivu Hrvatske u Zagrebu.

¹⁹ Matthäus Merian, Topographia provinciarum Austriacarum Austriae (...), Frankfurt A/M, 1677.

²⁰ Kartu M. Stiera iz god. 1650. objavio je u isječku dr Pavao Kurtek u svojoj disertaciji »Gornja hrvatska Podravina«, Zagreb, 1966, str. 62.

²¹ Stjepan Glavač, Nova partium Regni Slav. et Croat... descriptio, 1673.

²² Janez Vajkard Valvasor, Die Ehre der Hertzogthums Crain, Nürnberg, 1689.

²³ Luigi Ferdinando Marsigli, n. dj.

²⁴ Fabius Antonius marchio de Colloredo, Parvus Atlas Hungariae, Viennae, 1689.

²⁵ Johann Baptist Homann, Atlas novus terrarum, Noriberge, 1732.

²⁶ Tobias Conrad Lotter, Stiria Ducatus, (Lotterov atlas), Augusta, 1775.

²⁷ Juraj Čuk, Podravina do Bednje i Voćinke, i susjedna područja do polovice četrnaestoga vijeka. Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskog arhiva, Zagreb, god. 18/1916, str. 187, 196. i 197.

Potok Segovina izvire ispod Riječkih Krča nedaleko od Dugeréke — sada Duge Rijeke —, međutim, na Antaverovu manuskriptu izvor Segovine premješten je suviše na istok i podaleko od spomenutog sela. Pažljiv promatrač lako će zapaziti na manuskriptu da je Antaver južno od sela Antolovca i Kutnjaka malo zadebljao liniju koja označava tok Segovine, kao i to da ona ima dalje od tog mjesta novo ime, Bednica, a od sela Zablatja i treće ime, Prudnica, pod kojim i uvire u Dravu. (Na suvremenim kartama Segovina nije prikazana kao pritok Drave). Iako je od Antaverova manuskripta do izrade prvih katastarskih mapa u 1859. prošlo sedam desetljeća, pokušali smo u mapama XIX st. pronaći razjašnjenje te Antaverove kartografske enigme.²⁸ Na katastarskoj mapi sela Kutnjaka vidi se jasno da se Segovina južno od Antolovca — upravo tamo gdje je njen tok označio Antaver debljom linijom — razlijeva u barovitom predjelu rudine Jošek i da na tom lokalitetu nestaje kao voda tekućica. Na mapi je uočljivo i to da Segovina nakon stotinjak metara iznova stvara svoje korito, ali ubrzo ponovno nestaje u močvarnom Jošku (sl. 2). Na tom predjelu nalazi se izvor potočića Prodnice. Taj

Sl. 2. Skica predjela u rudini Jošek kat opć. Kutnjak (Mapa kat. opć. Kutnjak iz god. 1859.)

hidronim iz god. 1859. identičan je s Antaverovom Bednicom. Svi ovi podaci bacaju i posebno svjetlo na Antaverov manuskript i rječito nam govore s kakvom je točnošću, upravo pedantnošću, radio taj svoj posao. (Sadašnji tok Segovine od rudine Jošek do njezina sastava s potokom Glibokim, južno od Đelekovca, više je plod ljudskih ruku, a manje djelo prirode).

Antaverov potok Globoka, odnosno Gliboki, ili srednjovjekovna Rasinja, izvire pod brdom Kamenjakom u Kalničkom masivu i kod sela Ivanca Ludbreškog prima pritoku potočić Grabulin. Na mapama iz god. 1859. potok Gliboki do njegova susreta s Grabulinom označen je kao potok Petkovec.²⁹ (Josip Szemán, kasniji kartograf Zagrebačke biskunije, na svojoj Mappi iz 1825. godine pogrešno je preimenovao potok Gliboki u »Grabulin r(ijeku)«).

Potok Kazinščak, kod Martijanca, Antaver je na manuskriptu ucrtao, ali ga nije imenovao, a to je prava šteta, jer je upravo Kozinščak bio sto-

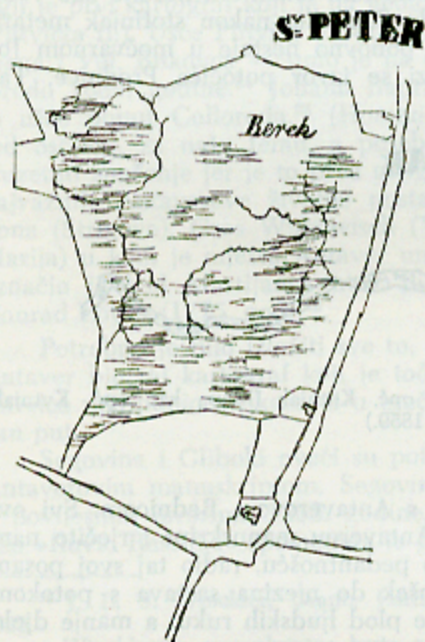
²⁸ Arhiv mapa pri Republičkoj geodetskoj upravi SR Hrvatske u Zagrebu (u dalnjem AM) — Mapa kat. općine Kutnjak god. 1859.

²⁹ AM — Mapa kat. općine Duge Réke god. 1859.

ljetni potok međaš između Križevačke i Varaždinske županije na području ludbreške Podravine.

I potočić Črnec, sjeverno od Martinića i Lunkovca, nedaleko od Sv. Petra, ucrtan je, ali nije imenovan na manuskriptu.

Hidrografska slika prikazanog terena bila bi na manuskriptu uistinu potpuna da je Antaver unio i oveći potok Črnoglavec, koji protječe kroz Globočec, kod Ludbrega, i nedaleko od Slokovca uvire u Bednju kao jedina njena pritoka u tom kraju.³⁰ Taj kartografski propust iznenađuje poznavaoce ludbreškog kraja, jer Črnoglavec presijeca kod Slokovca put koji spaja Ludbreg s Vel. Bukovcem, a tim putem je sasvim izvjesno putovao J. Antaver vrlo često.

Sl. 3. Skica bare Berek u selu Sv. Peter (Mapa kat. opć. Sv. Peter iz god. 1859.)

Međutim, za procjenu originalnosti i preciznosti Antaverova manuskripta osobito je važan jedan naoko sitan kartografski detalj. Antaver je, naime, uz samo selo Sv. Peter ucrtao oveću vodu stajačicu. Na mapi sela Sv. Peter iz god. 1859. u rudini Berek (što u kajkavskom znači i bara i močvara) ucrtana je bara površine 20 katastarskih jutara (11 ha 50 a 92,8 m²), s napomenom »Sumph ohne Rohrwuchs«, dakle površina bez močvarnog rasklinalstva, ili u punom smislu riječi bara, kako ju je i Antaver sedamdeset godina prije toga unio na svoj manuskript³¹ (sl. 3).

³⁰ AM — Mapa kat. općine Čukovec god. 1859.

³¹ AM — Mapa kat. općine Sv. Peter god. 1859.

Original Parzellen Protocoll der Gemeinde Sv. Peter 1859.

6. Fizionomija pejzaža ludbreške Podravine u svjetlu manuskripta.

a) Šumski pokrov. Dovoljno je letimično pogledati Antaverovu kartu da se na području ludbreške Podravine uoče tri ogromna šumska kompleksa: šumski predio između Plitvice i Drave (sjeverozapadno od pravca Kelemen—Hrženica), predio između Bednje i Plitvice (između sela Slokovca i Seseva) i šuma Krisenchia (Križančija), sjeverno od Martinića i Lunkovca.

Sjeverozapadno od pravca Kelemen-Hrženica, samo na području kat. općine Hrastovljan posjedovao je martijanski barun Đuro Rauch 1859. godine — dakle poslije ukinuća kmetstva — još uvijek 833 kat. jutara i 603 č. hv. zemlje. Više od polovine tog posjeda (509 kat. jutara) bile su šume i to u rudini Stari lug 170 kat. jutara, u Velikoj sienokoši 163 kat. jutara, u Gornjem lugu 157 kat. jutara, u Pustom zidu 13 kat. jutara i u Podbelu 6 kat. jutara.³² Sve te rudine nalaze se uz Dravu, sjeverozapadno od spomenutog pravca i uvjerljivo dokazuju da je Antaverov prikaz šumskih predjela na manuskriptu sasvim pouzdan.

Između Bednje i Plitvice — od Slokovca do Seseva — u rudinama Gornjak i Dolenščak, posjed ludbreškog vlastelina grofa Filipa Bathánva iznosio je god. 1859. ukupno 558 kat. jutara i 1375 čet. hvati. Pod hrastovim šumama bilo je 8/9 te površine, odnosno 493 kat. jutara i 211 čet. hvati.³³ Ta stoljetna hrastova šuma sasvim je posječena 1895. i prerađena u željezničke pragove, prodana u Italiju. I Bathánvevu šumu Lasno u rudini Kroglice, istočno od Ludbrega, u površini od 100 kat. jutara i 700 č. hv. prikazao je Antaver na svom manuskriptu.³⁴ Označio je i šumu veličine 258 kat. jutara i 91 č. hv. u rudini Polianski lug na desnoj obali Plitvice, sjeverno od Križovliana.³⁵ (Šuma u Poljanskom lugu bijaše također posjed ludbreškog vlastelina).

Šuma Križančija, koju Antaver naziva Križenčija, a zagrebački kanonik i arhiđakon komarnički Andrija Vinković (god. 1659.) Križničija, nalazila se (1859. god.) na području kat. općine Sv. Peter. Tada je cjelokupna površina rudine Križančije iznosila 1171 kat. jutro i 1144 č. hv. Od toga na livade i pašnjake otpadalo je samo 20 kat. jutara i 349 č. hv., a sve ostalo bilo je pošumljeno (1151 kat. jutara i 795 č. hv.). Godine 1859. grofica Elizabeta Drašković iz Vel. Bukovca posjedovala je u Križančiji 1055 kat. jutara 361 č. hv., a zemljišna zajednica Sv. Peter 96 kat. jutara i 434 č. hv. te prostrane šume.³⁶

Djelomičnu sliku šumskih predjela ludbreške Podravine dao je već 1650. godine M. Stier na svojoj karti. Njegovi su podaci prilično oskudni, ali zbog pomanikanja podataka te vrste iz tadašnjeg vremena suvremeni geograf dr Pavao Kurtek ocijenio ih je kao »zanimljiv i značajan

³² Isto, kat. općina Hrastovljan god. 1859.

³³ Isto, kat. općina Sigetec god. 1859.

Isto, kat. općina Seseva god. 1859.

³⁴ Isto, kat. općina Ludbreg god. 1859.

³⁵ Isto, kat. općina Križovljan god. 1859.

³⁶ Isto, kat. općina Sv. Peter god. 1859.

Podaci o veličini šumskog pokrova samo su neznatan dio prikupljene građe za našu raspravu »Zemljoposjedovni odnosi u ludbreškoj Podravini kroz dvjestadeset i dvije godine (1750—1972)« i plod su dugogodišnjeg rada.

historijski materijal«. ³⁷ Stjepan Glavač (god. 1673) dao je obilniju građu i o šumskom pokrovu ludbreške Podravine, ali su lokacije šuma tog kraja na njegovoj karti nepouzdana zbog netočno označenih vodenih tokova i naselja. Suvremeni znanstvenik dr Mirko Marković, ocjenjujući Glavačevu kartu u cjelini, među ostalim je napisao: »Pojedini dijelovi terena prikazani su kao pošumljeni, što pojačava pejzažnu vrijednost karte«. ³⁸ Sve to što su znanstvenici rekli o Stierovoj i Glavačevoj karti u znatno većoj mjeri treba primijeniti, u pogledu prikaza šumskog pokriva, na Antaverovu kartu, koja nam je prva pružila cjelokupne i potpuno točne podatke o pošumljenosti prikazanog područja, i to s toliko preciznosti da je s pravom smatramo vjernom slikom faktičkog stanja šuma toga kraja na prijelazu dvaju stoljeća. Izneseni primjeri sve to rječito ilustriraju.

b) Agrarni pejzaž. Društveni odnosi u ludbreškoj Podravini koja zaprema pretežni dio područja manuskripta, iako su i sredinom XVIII st., u razdoblju razvijenih feudalnih odnosa, bili istovjetni s društvenim odnosima u ostalim rajonima Banske Hrvatske, imali su i svoj lokalni kolorit. ³⁹ Sav teritorij prikazan Antaverovim manuskriptom bio je isprepleten feudalnim veleposjedima i brojnim manjim feudalnim i alodijalnim dobrima. ⁴⁰ Za vladavine Marije Terezije i dva desetljeća prije dovršetka Antaverove karte na području prikazanom manuskriptom najmoćniji feudalac bio je grof Karlo Bathvány, ludbreški vlastelin. U njegovu posjedu bilo je 21 selo. Na bukovečkom vlastelinstvu grofa Franje Draškovića bilo je 10 sela. Toliko podložničkih sela posjedovala je zajedno s grofovima Erdödyima i rasiniska grofica Kristina Geiszruk. Sela Đelekovec, Imbriovec, Veliki i Mali Otok, te Zablatje bila su vlasništvo grofa Josipa Karla Geiszruk, te vlastelina Adamovića i Kelca. U ivanečkoj župi pripadala su zagrebačkom biskupu sva sela — ukupno 6 sela. Grof Ivan Patačić i kapetan Antun Zebić bili su vlasnici Martijanca, Slanja, Hrastoviana, Madaraševca, Čičkovine, Sudovčine i Vrbanovca. Križovljan je bio samo Patačićev. Selo Kelemen u jalžabetskoj župi bio je posjed grofa Karla Bathványa i Zagrebačkog kaptola. Ostalih pet sela te župe posjedovao je vlastelin Pavao Bakić. ⁴¹ Takvo stanje društvenih odnosa odražavalo se i na fizionomiji agrarnog pejzaža prikazanog područja. Antaver je to stanje, na svom manuskriptu, samo fiksirao i sa svojim »agrarna« topografski obilježio tadašnji feudalizam ludbreškog kraja.

³⁷ Pavao Kurtek, Gornja hrvatska Podravina, Zagreb, 1966, str. 62—64.

³⁸ Mirko Marković, Studij predodžbe fizičko-geografskih elemenata na kartama jugoslavenskih zemalja od najstarijih dokumenata do kraja 17. stoljeća. Doktorska disertacija, Zagreb, 1964, str. 183 i 184., Nacionalna i sveuč. biblioteka Zagreb, Sign. R-IX ZC 734.

³⁹ Stjepan Belošević, Županija Varaždinska i slob. kralj. Varaždin, Zagreb, 1926, str. 127—133.

Franjo Brdarić, n. dj., str. 496, 512, 523. i 524.

⁴⁰ AH — Conscriptioes Bonorum ante regulationem Comitatum Crisiensis, kut. 1, fasc. 2, br. 5, 25, 28, 34, i 46.

AH — Conscriptio universalis inlyti Dominy Ludbregh anno 1750. in Comitatu Crisiensis, kut. 2, fasc. 2, br. 56.

⁴¹ AZK — Tabella parochiarum dioecesis Zagrabienensis, prot. br. 211, A 1771.

Unatoč ukinuću kmetstva 1848. godine, tragove feudalnog stanja nalazimo označene na geodetskim mapama i sredinom XIX stoljeća. Grof Pavao Beroldingen iz Slanja posjedovao je god. 1859. na području kat. općina Slanje i Križovljan 2 551 jutro i 664 čet. hvati zemlje. U isto vrijeme imao je barun Đuro Rauch u martijanskom kraju posjed od 1 579 jutara i 237 čet. hvati, a grof Filip Bathyány čak 6 409 jutara i 1 400 čet. hvata.⁴² Vlastelin je i u ludbreškom kraju u toj novoj gospodarskoj eri zadržao u svojim rukama najbolju zemlju raspoređenu u ogromne komplekse kako je to bilo i sredinom XVIII st., pa je i agrarni pejzaž XIX stoljeća zadržao, uglavnom, staru fizionomiju, i to onakvu kakvu nam je Antaver dao svojim manuskriptom.

Kratak osvrt na Antaverovu kartu uz predočenje nekih zemljoposjedničkih podataka iz god. 1859. u kat. općinama Križovljan, Hrastovljan, Ludbreg, Selnik i Sv. Peter uvjerit će nas da je Antaver i obradi agrarnog pejzaža prišao vrlo studiozno.

Zapadno od Ludbrega i južno od ceste Poljanec—Križovljan uertan je na mnsukriptu oveći kompleks obradivoga tla. Upravo na tom lokalitetu, u rudini Mrzlo polje, posjedovao je grof Beroldingen god. 1859. u jednom komadu 206 jutara oranice i 12 jutara pašnjaka. Južno od Poljanca, rudine Štuk i Budin označio je Antaver ovećom plohom jer su one u njegovo vrijeme u cijelosti pripadale grofu Ludoviku Patačiću, vlastelinu iz Slanja. S obzirom na to da su bile udaljene od Slanja, prešle su 1848. u posjed seljaka. (Na to nas upućuju u kat.-geodet. mape godine 1859. unesene relativno velike parcele seljačkog posjeda na tim rudinama, čak i više od 6 jutara u jednom komadu, a takva selišnog posjeda nije bilo u god. 1790. u rukama seljaka).⁴³

Sjeverno od sela Čičkovine na manuskriptu je označen velik kompleks obradivog zemljišta. Na tom terenu, u rudini Gornji lug, imao je 1859. godine barun Đuro Rauch na jednoj parceli 58 jutara oranice i 12 jutara 1 034 čet. hvati livade. U rudini Velikoj sjenokoši, sjeveroistočno od Hrastovliana posjedovao je Đuro Rauch u tadašnje vrijeme u jednom komadu 53 jutra 1 454 čet. hvati oranice i 11 jutara 1 339 čet. hvati livade. Taj se kompleks vidljivo ističe na manuskriptu, kao i onaj južno od Madaraševca u rudini Poređe (Staro selo), gdje je Đuro Rauch imao u jednoj parceli 75 jutara i 1 506 čet. hvati oranice.⁴⁴

Na manuskriptu se jasno vidi da je oppidum Ludbreg, kasnije trgovište ili trg Ludbreg, s tri strane okružen velikim kompleksima obradivih površina. Ukinuće kmetstva nije unijelo na tim lokacijama znatnije promjene. Sjeverozapadno od Ludbrega u rudini Rakitje 63 jutra i 61 čet. hvati oranice ostalo je Bathyányu; istočno od Selnika u rudini Štuk Bathyányeva su 303 jutra 252 čet. hvati (105 jutara 38 čet. hvati oranica i 198 jutara 214 čet. hvati livada); zapadno od Selnika, u Repnicama, on ima 52 jutra oranice; sjeverno od Ludbrega, u rudini Črnile, posjedovao je taj ludbreški vlastelin 121 jutro 1 560 čet. hvati oranice i 7 jutara livada; prema Sigecu, s desne strane Bednje, imao je Bathyány

⁴² Navedeni podaci potiču iz naše građe o zemljoposjedničkim odnosima u ludbreškom kraju nakon ukinuća kmetstva.

⁴³ Isto.

⁴⁴ Isto.

u Lokama 58 jutara 1 385 čet. hvati oranice i 23 jutra 379 čet. hvati livada; sjeveroistočno od Ludbrega, u Kroglicama, uz 100 jutara šume, što smo već spomenuli, njegovih je i 86 jutara 1 475 čet. hvati oranice, 12 jutara 1 458 čet. hvati livada i 15 jutara pašnjaka. Godine 1859. trg Ludbreg bio je sa sjeverne, zapadne i istočne strane opkoljen s 847 jutara 1 287 čet. hvati Bathányeva posjeda, a s južne opasan rječicom Bednjom. Antaverov manuskript to zorno predočuje i sve je upravo onako kako je bilo 1790. godine.⁴⁵

Južno od Sv. Petra, prema Torčecu i Bolfanu, u rudini Razleve bilo je u vlasništvu bukovečke grofice Elizabete Drašković 364 jutra 151 čet. hvati zemlje. U središtu toga ogromnog i jedinstvenog kompleksa bio je majur Lizindvor, a oko njega 9 jutara 46 čet. hvati gospodarskog dvorišta, povrtnjaka i voćnjaka, zatim 261 jutro 648 čet. hvati oranice i 93 jutra 1 057 čet. hvati livada.⁴⁶ Takvo stanje bilo je u god. 1859. Sedamdeset godina prije toga označio je Antaver na manuskriptu Draškovićeve Razleve jednom jedinom ovećom pačetvorinom južno od Svetog Petra.

Nakon svih tih podataka postaje očito da je Antaverov manuskript, pored ostalog, vjeran odraz tadašnjega agrarnog pejzaža prikazanog područja, pa bi svako daljnje dokazivanje bilo izlišno.

c) Vinogorje. Iz manuskripta se jasno vidi da su u tadašnje vrijeme vinovom lozom bili zasađeni tek ponešto brežuljci u neposrednom okolišu Slanja, Ludbrega, Globočeca, Čukovca i Bolfana, a nešto više vinograda bilo je južno od Cvetkovca. Glavni vinogradarski rajon bio je god. 1790. zapadno od Konrivnice. Takav Antaverov prikaz vinogorja nedavno je i znanstveno potvrđen.⁴⁷

7. Etnička slika teritorija manuskripta. U Antaverovo vrijeme etnička slika područja obuhvaćenog manuskriptom nije više bila jedinstvena kao što je to bilo do godine 1555. Te godine, naime, spominju se u Ludbregu austrijski graničari srpske narodnosti.⁴⁸ U selu Svetom Petru spominju se Srbi kao žumberački uskoci 1588. godine⁴⁹, a kao doseljenici godine 1598.⁵⁰

Znatnije doseljavanje Srba u ludbreško-kalnički kraj uslijedilo je tek 1631. godine.⁵¹ Tada su naseljena sela: Bolfan (Bolfang), Cvetkovec (Cvetkov Dol), Dugaréka (sada Duga Rijeka), Černoglavac, Čukovec, Globočec, Ivanec, Lukovec, Martinić i Sveti Peter. Tom prilikom su ili promijenjena imena ili su nestala stara hrvatska sela: Črnovec, Mali Tijanovci, Tijanovci, Velika Réka i Veverinec, jer se pod tim nazivima kasnije nigdje ne spominju. U doba kad je Antaver radio svoju kartu Globočec, Cvetkovec, Sv. Peter i Martinić ponovo su naseljeni samo Hrvatima,

⁴⁵ Isto.

⁴⁶ Isto.

⁴⁷ Pavao Kurtek, n. dj. str. 98.

⁴⁸ Dr. P. Padejevski, Srpske naseobine u Štajerskoj i Varaždinskom pograničnom generalatu, Stražilovo, Novi Sad, 4/1888, str. 378 i 395.

⁴⁹ Isto, str. 395.

⁵⁰ Rad M. Grujić, Srpsko-hrvatsko naseljavanje po Štajerskoj. Glasnik geografskog društva, god. 1922, sv. 7 i 8., str. 120.

⁵¹ AH — Conscriptiones dicarum Comitatum Crisiensis (...) annorum 1598.

⁵² AH — Zaključci Hrvatskog Sabora, sv. I, (1631—1639) str. 6.

dok u Bolfanu žive pomiješani sa Srbima. U Čukovcu uz 16 srpskih obitelji živi samo jedna hrvatska. Sela Ivanec, Dugaréka, Črnoglavac i Lukovec bila su god. 1750. čisto srpska naselja.

Među podložničkim selima vlastelinstva Ludbreg god. 1750. — četrdeset godina prije dovišetka Antaverova manuskripta — posebno, i prvi put, spominju se u ludbreškom kraju sela naseljena Srbima (Pagi Valachici). To su sela Bolfan, Črnoglavac, Čukovec, Dugaréka i Ivanec.⁵² Rasinjskom vlastelinstvu pripadalo je u isto vrijeme pet srpskih sela: Belanovo selo, Ivančec, Prkos, Segovina i Vlaški Torčec (Torchez Valachicum).⁵³

Sl. 4. Fotokopija popisa domaćina sela Ivanca, kod Ludbrega iz izvornog dokumenta Conscriptio universalis inelyti Dominy Ludbreg anno 1750

The image shows a handwritten manuscript page with a list of names and numbers. The text is written in a cursive script. At the top, there is a header that reads 'Conscriptio universalis inelyti Dominy Ludbreg anno 1750'. Below this, there are several lines of text, each starting with a name followed by a number. The names are written in a cursive script, and the numbers are written in a simpler script. The page is divided into two columns by a vertical line. The text is somewhat faded and difficult to read in some places.

U koprivničkoj župi srpska su bila sela Vel. Jagnjedovec, Glogovec i Borovljani (Srpsko selo Mučun, tik sela Reke, Antaver nije označio na karti). Većinu tih naselja unio je Antaver na svoj manuskript i topografski ih označio kao »pagus schimaticorum«. Postojanje srpskih sela u ludbreškom kraju naznačio je stodvadeset godina prije Antavera na svojoj karti i Stjepan Glavač, ali nije imenovao nijedno. Antaveru stoga pripada neosporno prvenstvo u etničkom prikazu ludbreške mikroregije iako je Ivanec kod Dugaréke pogrešno uvrstio među hrvatska sela (sl. 4).

8. Naselja. O naseljenosti ludbreške Podravine u prehistorijsko doba govore nam arheološki podaci kod Malog Bukovca i Sv. Petra. Iskopine kod Poljanca, Ludbrega i Subotice otkrivaju naselja iz vremena rimske

⁵² Cit. dokument: Conscriptio universalis (...)

⁵³ Cit. dokument: Conscriptio Bonorum (...)

vladavine u tim krajevima. Na Ilire i prastare slavenske doseljenike podsjeća nas mogila kod Martijanca. Neki tragovi kasnijih slavenskih naselja pronađeni su u Ludbregu i u okolici Sv. Petra.⁵⁴

Pojedina naselja s područja Antaverova manuskripta javljaju se vrlo rano u povijesnim izvorima. Rasinja se spominje potkraj XII stoljeća — negdje između 1170. i 1185. godine.⁵⁵ Nekako u isto vrijeme ulaze u povijest Gorica (1248. god.)⁵⁶ i Slanje (god. 1253.)⁵⁷

Već početkom XIV st. ludbreška Podravina je gusto naseljena. Godine 1334. u zapadnom dijelu arhidakonata Komarnice bilo je 18 rimokatoličkih župa.⁵⁸ U jednom popisu te godine izričito se spominju kao župna središta neka nova naselja, i to: Zlauina (Slanje), Ludbreg, Bedgna (Sv. Peter — sada Petar Ludbreški), Razina (Rasinja), Hergorchia (Gorica), Gelekouc (Delekovec), Cerouicha (Cenkovec — sadašnji Koprivnički Ivanec, Sabaria (Subotica) i Kaproncha (Koprivnica).

Iz godine 1501. potječe drugi popis župa tog kraja u kome se kao sjedišta nekih župa iz 1334. god. — uz ona naprijed spomenuta — navode mjesta: Marthynyanec (Martijanec), Crysowlyan (Križovljan) i Emryhowcz (Imbriovec).⁵⁹

Od godine 1574.—1579. bio je ludbreški kraj zbog graničnog položaja izložen ratnim razaranja. Upravo ta tragična zbivanja jesu razlog da su se u povijesnom izvoru pojavila i neka nova, do tada nespominjana imena naselja u ludbreškoj Podravini, kao što su Karlovec, Kapolna (Kapela), Dobovica (Dubovica), Bednja (god. 1587. prozvana Bukovec), Atak (Otok), Kutnjak, Kuzminec i Koledinec.⁶⁰

Potpuniji popis naselja datira iz godine 1598. Na tom su popisu uglavnom sela u nizinskom dijelu ludbreškog područja. Popisivač, uz

⁵⁴ Pavao Kurtek, Ludbreg Podravina. (...), Geografski glasnik, god. 1954—55, br. 16—17, str. 26. i 27.

⁵⁵ Franjo Brdarić, n. nj., str. 523.

⁵⁶ Isto, str. 524.

⁵⁷ Juraj Čuk, n. dj., str. 197.

⁵⁸ Franjo Brdarić, n. dj., str. 495—545.

Dok je ludbreška Podravina bila veoma gusto naseljena, u isto vrijeme je ivanečki kraj — uz gornji tok Bednje — bio »veoma slabo razvijen jer su u njemu bile samo dvije crkvene župe«. (Ivan Crkvenčić, O agrarnoj strukturi gornjeg porječja Bednje, Geografski glasnik, god. 1951, br. 13, str. 104). Usporedba ne gubi svoj raison iako je ivanečki kraj teritorijalno ponešto manji od ludbreškoga.

⁵⁹ Franjo Rački, Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine, Starine, knj. 4, str. 213. i 214, 227. i 228.

⁶⁰ AH — Conscriptioes dicarum (...) annorum 1574—1587, p. 184, 210, 225, 225, 240. et 251.

Godine 1574. »per Valachos deserti noviter (...)« ponovo su opustošena sela: Karlovec, Rasinja, Kutnjak, Koledinec i Kapela (cit. izvor str. 184); god. 1576. opustošena su i poharana naselja: Ludbreg, Koledinec, Kuzminec, Delekovec, Rasinja, Otok u dva navrata), Bednja, Kapela, Dubovica, Cerovica i krajiska koprivnička dobra (str. 210); iste godine spaljeni su Koledinec, Kuzminec, Delekovec, Rasinja i Bednja (str. 225); god. 1578. napadnut je Ludbreg, te Koledinec i Kuzminec (str. 240). Posljednji napad u tom vremenskom razdoblju izvršili su Turci god. 1579. na sela Koledinec i Kuzminec (str. 251).

U tom popisu, na str. 276. iz god. 1587. prvi put se spominje Bukovec — »Bednja seu Bukovec«. 240, et 251.

ostala sela navodi neka koja do tada nisu nigdje spomenuta, i to: Rosenyczu (Hrženicu), Nagh Karlowcz (Veliki Karlovec) Kys Karlowcz (Mali Karlovec), Zelnik (Selnik), Obrankowcz (Obrankovec), Prelez (Priles), Janussewcz (Januševac), Zezwethe (Sesvete), Ztrwgu (Strugu), Polyancze (Poljanec), Nagy Bwkowcz (Veliki Bukovec), Also Bwkowcz (Donji Bukovec), Kys Bwkowcz (Mali Bukovec), Zenth Pether (Sveti Petar), koji je tada imao 15 domaćinstava, a od toga pet hrvatskih i deset srpskih, Nagh Attak (Veliki Otok), Obresko (Obreško), Zelnyczu (Selnicu), Zablathye (Zablatje), Antholowcz (Antolovec), Woywodyncz (Vojvodinec) i Goryczu (Goricu). I prezimena stanovnika tih sela navedena su u tom dokumentu. Isto tako spominju se i tadašnji feudalni gospodari, i to posebno za svako selo i seljačka domaćinstva u njemu. Neki feudalc i imali su svoje podložnike i u više sela, pa su analogno tome, poneka sela imala i više gospodara.⁶¹

Upad austrijskih graničara u ludbreško-kalnički kraj god. 1631. doveo je na povijesnu pozornicu naselja Čukovec Bolfang (Bolfan), Cvetkov Dol (Cvetkovec), Černoglavec, Duguréku, Globočec, Ivanec, Lukovec i Martinić, o čemu već bijaše riječ.

Sve do druge polovice XVII st. susretali smo naselja ludbreške Podravine od zgrade do zgrade, s vremena na vrijeme, no nikad u potpunosti. Tek 1659. godine zagrebački kanonik Andrija Vinković, arhidakon komarnički, sustavno je po župama popisao naselja u ludbreškoj Podravini, izuzevši ona u kojima su od god. 1631. živjeli srpski doseljenici. Osim sela popisana su i sva prezimena njihovih žitelja.⁶²

a) U župi jalžabetskoj u tadašnje vrijeme bila su ova naselja: Sv. Elizabeta (Jalžabet u god. 1787.⁶³), Novakovci (Novakovec), Zamlaka, Jembrihovci ili Bedovo (Imbrihovac), Leštakovci (Leštakovec), Sveti Klemen (Kelemen), Dolnja Poljana, Gornja Poljana, Grekšičevina (Grešćevina) i Pihovci (Pihovec). U god. 1787. spominje se i »possessio Rukelj« — kasnija Ruklevina.

b) Martijanska župa imala je u svom sastavu Martijance (Martijanec), Križovljane (Križovljan), Suhodol (Sudovčinu), Slajno (Slanje), Vrbanovec, Kaštelišče, Čičkovinu i Hrastovljane (Hrastovljan).

c) Župa đurđanska imala je tada deset sela: Strugu, Sesvete, Karlovec, Hemuševac (Hrženicu), Komarnicu, Luku, Priles, Obrankovec, Poljanec (Poljanec) i Hemuševac drugi — alter — (Szent Görgyi).

d) Na popisu naselja u župi ludbreškoj osim oppiduma (trgovišta) Ljudbreg (Ludbreg) bila su sela Selnik, Sigetec, Slokovci (Slokovec), Hrastovsko, Šeretinovci i Kočani (Kučan). Sela: Čukovec, Globočec, Torčec i Bolfan ne spominje arhidakon Vinković, što očito znači da u tom trenutku tamo nije bilo Hrvata. Činjenica da među filijalnim crkvama navodi i bolfansku crkvicu »S. Mariae Virginis in Wolfgang, in pago vallachorum« rječit je dokaz da su u tom selu prije dolaska Srba živjeli

⁶¹ Cit. dokument iz god. 1598.

⁶² AZK — Kanonske vizitacije Komarnice, prot. br. 89/I, A. 1659—1666, p. 279—283, 251—255, 173—178, 186—190, 147—153, 123—125, 168, 218—222.

⁶³ Nazive naselja iz god. 1787. donosimo u zagradi, jer su se ti nazivi odrazili na ovaj ili onaj način i na Antaverovu manuskriptu, koji je on izrađivao u to vrijeme, a potiču iz »Kanonskih vizitacija Komarnice«, prot. br. 99/XI, A. 1787—1806.

Hrvati.⁶⁴ U tom istom dokumentu od god. 1680. na popisu mještana Globočeca ponovo se spominje 11 hrvatskih obitelji, a u Cvetkovcu 12 obitelji nešto prije — god. 1671. Godine 1787. u Čukovcu i Torčecu živi po jedna hrvatska obitelj, a u Bolfanu 13. Restitucija je bila veoma spora, a u neka bivša hrvatska kalnička sela nije nikada ni stigla.

e) Velikaška obitelj Draškovića došla je u Vel. Bukovec, odnosno u Bednju između 1564. i 1576. godine i oko 1606. prenijela tamo sjedište srednjovjekovne župe iz Sv. Petra.⁶⁵ U toj su župi 1659. spomenuta sela Dobovica (Dubovica), Kapela, Mali ukovec, Županci (Županec), Novo selo, Petrovo selo (god. 1663. zvalo se to selo Petrovec, u god. 1680. nazivano je Petrovčina i Szent Peter, a 1787. Sveti Peter). Sela Martinić i Lunkovec koja od davnine pripadaju toj župi nalaze se na popisu tek 1787. godine.

f) Župu kuzminsku sačinjavalo je osam sela, i to: Kuzminci (Kuzminec), Koledinci (Koledinec), Kutnjak, Grbaševci (Grbaševac), Rasinja, Sobotica, Gorica i Vojvodinci (Vojvodinec). Cvetkovec se spominje u kuzminskoj župi u isto vrijeme kad i Jantolovec, odnosno Antolovec — god. 1671.

g) Imbriovečku župu činila su sela Jembrihovec (Imbriovec), Zablaje, Jelekovci (Đelekovec) i Mali i Veliki Otok.

h) U ivanečkoj župi bila su naselja Ivanci (Ivanec), Černkovec (Cenkovec), Gorica Mikulić (god. 1680. nazvana Gerecijevo Goričko, a god. 1787. samo Goričko), Kunovci (Kunovec), Novo selo (to se naselje od 1680. više nigdje ne spominje), Pustakoc (Pustakovec) i Botinoc (Botinovec).

Stjepan Glavač izradio je svoju kartu 14 godina poslije Vinkovićeve popisa u kome je bilo navedeno u zapadnom dijelu arhiđakonata Komarnice 68 naselja, uključivši i koprivničku župu. Na svojoj karti Glavač ih je označio samo šesnaest, ali s obzirom na to da nam je predočio veliko područje, taj naoko malen broj označenih naselja nije nedostatak njegove karte. Spominjemo ga samo zbog usporedbe s kartama domaćih autora koje su izrađene kasnije i da bi se bolje uočila vrijednost Antaverove karte.

Antaver je od 83 sadašnja naselja na području njegova manuskripta označio god. 1790. ukupno 81 naselje, Josip Szemán 1825. god. 82 naselja⁶⁶, a dr Josip Buturac — god. 1938 — označio je 33 naselja.⁶⁷ Svim je očito da Antaveru po bogatstvu unesenih toponima pripada neosporno prvenstvo.

Na svome manuskriptu Antaver je izostavio samo Cenkovec, kod Koprivničkog Ivanca, što je kasnije Szemán ispravio. Uzmemo li u obzir da u doba kad je Antaver radio svoju kartu nisu postojala kao zasebna naselja današnja sela Gornji Martijanec, Rivalno kod Slanja, Vinogradi Ludbreški i Kunovec-Breg i da po Antaveru neprikazani Cenkovec ne postoji ni danas kao posebno selo, jer je spojen s Koprivničkim Ivancom,

⁶⁴ Isto, prot. br. 90/II, A. 1680—1683, p. 331.

⁶⁵ Franjo Brdarić, n. dj., str. 523.

⁶⁶ Josephus Szemán, Mappa diocesis Zagradiensis, (s. 1.) 1825.

⁶⁷ Josip Buturac, Karta Zagrebačke biskupije, Zagreb, 1938.

tek onda iskršava njegov manuskript u punoj svojoj vrijednosti. Njegova karta iz 1790. godine zapravo je suvremena karta ludbreške Podravine.

Po točnosti ubikacije naselja Antaverov je manuskript u prednosti ne samo pred Glavačevom kartom nego i pred Szemánovom, a Szemán je bio tadašnji redoviti mjernik — »Ordinarium Geometram« — kako je to i navedeno na njegovoj karti.

Antaver je premjestio jedino Segovinu suviše na istok, dok je Glavač pogrešno ubicirao mnoga sela toga kraja, kao npr. Martijanec, Bukovec, Otok, Kuzminec, Grbaševac, Imbriovec i Delekovec. J. Szemán, iako stručnjak — geometar, unio je na svojoj karti Mali Bukovec dvaput jednom kao »mal Bukovecz«, a drugi put kao »K(iss) Bukovecz«. Osim toga, sjeverno od Sv. Petra Szemán je označio naselje »Meku« koje nikad nije postojalo.

(Vidi priloženi tabelarni pregled naselja na području Antaverova manuskripta od 1659. god. do 1966. godine).

9. Prometni pravci na Antaverovu manuskriptu. Već u rimsko doba u Ludbregu su se ukrštavali prometni pravci prema Varaždinu, Koprivnici, Varaždinskim Toplicama i Legradu. Tako je i danas, a isto tako bilo je i u Antaverovo vrijeme. On je to označio i u svom manuskriptu. Usporedimo li Antaverovu i Szemánovu kartu, koja inače u tehničkoj izradbi nadilazi Antaverov rad, vidjet ćemo da je Antaverov prikaz glavnih prometnica toga kraja nadmašio Szemána i u tom pogledu.

Precizno označeni prometni pravci na manuskriptu J. Antavera i točna ubikacija naselja pomažu nam da lakše odredimo gdje su tada bila locirana pojedina sela ludbreške Podravine.

Od izrade manuskripta dijeli nas bezmalo dvjesto godina, pa ipak, kao što smo vidjeli, dugo proteklo vrijeme nije umanjilo ni vrijednost karte J. Antavera ni današnje njeno objavljivanje učinilo neaktualnim jer se zna da su kartografski podaci u razdoblju od XVI do XIX stoljeća ili veoma oskudni, ili ih uopće nema. Antaverova karta posebno za ludbreški kraj, za njegov pejzaž potkraj XVIII stoljeća predstavlja dragocjen izvor onima koji će u budućnosti proučavati njegovu prošlost. I upravo stoga zaslužuju i Josip Antaver i njegova manuskriptna karta da ovom objavom i osvrtom budu uvršteni u povijesti hrvatske kartografije.

LITERATURA

1. Josip Antaver, *Archi-diaconatus Camarcensis Status Provincialis in Diocesi Zagrab, Maiori Bukovetz, 1790.*
2. Stjepan Belošević, *Županija Varaždinska i slob. kralj grad Varaždin, Zagreb, 1926.*
3. Franjo Brdarić, *Archiđakonat komarnički (1834—1934) Zagreb, 1934.*
4. Josip Buturac, *Karta Zagrebačke biskupije, Zagreb, 1938.*
5. Josip Buturac, *Popis župa zagrebačke biskupije 1094—1944, Zagreb, 1944.*
6. *Calendarium Zagrabiense diocesanum, Zagrabiæ, 1787—1827.*
7. *Fabius Antonius marchio de Colloredo, Parvus Atlas Hungariae, Viennae, 1689.*

8. *Conscriptio universalis inclyti Dominy Ludbregi anno 1750. in Comitatu Crisiensis.*
9. *Conscriptiones Bonorum ante regulationem Comitatum Crisiensis.*
10. *Conscriptiones dicarum Comitatum Crisiensis (...) annorum 1574—1587. et 1598.*
11. Ivan Crkvenčić, *O agrarnoj strukturi gornjeg porječja Bednje*, Zagreb, 1951.
12. Juraj Čuk, *Podravina do Bednje i Voćinke, i susjedna područja do polovice četrnaestoga vijeka*, Zagreb, 1916.
13. *Dopis Mjesnog ureda Štrigova, Štrigova*, 1970.
14. Stjepan Glavač, *Nova partium Regni Slav. et Croat. (...) descriptio*, (s. I.), 1673.
15. Rad. M. Grujić, *Srpsko-hrvatsko naseljavanje po Štajerskoj*, Beograd, 1922.
16. Johann Baptist Homann, *Atlas novus terrarum*, Noriberge, 1732.
17. *Kanonske vizitacije arhidakonata Bekšin, a 1800—1802.*
18. *Kanonske vizitacije arhidakonata Komarnice, a. 1659—1666, 1680, 1762—1783, 1787—1806.*
19. Gerhard Kremer (Gerhardus Mercatore), *Sclavonia, Croatia, Bosnia cum Dalmatiae parte*, Amsterdam, 1630.
20. Pavao Kurtek, *Gornja hrvatska Podravina*, Zagreb, 1966.
21. Pavao Kurtek, *Ludbreška Podravina*, Zagreb, 1954—55.
22. Wolfgang Lazius, *Karten der Österreichischen Lande und des Königreiches Ungarn*, 1556.
23. Tobias Conrad Lotter, *Stiria Ducatus*, Augusta, 1775.
24. *Mapa katastarske općine Čukovec*, 1859.
25. *Mapa katastarske općine Duga Réka*, 1859.
26. *Mapa katastarske općine Kutnjak*, 1859.
27. *Mapa katastarske općine Sv. Peter*, 1859.
28. Mirko Marković, *Studij predodžbe fizičko-geografskih elemenata na kartama jugoslavenskih zemalja od najstarijih dokumenata do kraja 17. stoljeća*. Zagreb, 1964.
29. Luigi Ferdinando Marsigli, *La Hongrie et le Danube*, La Haye, 1741.
30. Matthäus Merian, *Topographia provinciarum Austriacarum Austriae (...)*, Frankfurt A/M, 1677.
- 31.—36. *Original Parzellen Protocoll der Gemeinde Hrastovljan, Ludbreg, Križovljan, Sesevete, Sigetec, Sv. Peter*, 1859.
37. P. Padejevski, *Srpske naseobine u Štajerskoj i Varaždinskom pograničnom generalatu*, Novi Sad, 1888.
38. Josephus Szemán, *Mappa diocesis Zagrabiensis*, (s. I.), 1825.
39. *Tabella parochiarum dioecesis Zagrabiensis*, A. 1771.
40. Janez Vajkard Valvasor, *Die Ehre des Hertzogthums Crain*, Nürnberg, 1689.
41. Milan Vlajinac, *Rečnik naših starih mera — u toku vekova — Beograd*, 1968.
42. J. L. S. Winckler, *Graniz Carthen von den Warasdinischen Generaladi*, 1639.
43. *Zaključci Hrvatskog Sabora, god. 1631—1693.*

Naselja na području Antaverova manuskripta (1659—1966. god.)

Sadašnji naziv naselja sastavljen po podacima dra povijesti iz kanonskih Favla Kurteka (1966. god.) vizitacija (1659. god.)	Najstariji i prvi temeljiti popis iz kanonskih Favla Kurteka (1659. god.) vizitacija (1659. god.)	Nazivi na zemljopisnim kartama (1673—1938. godine)	Na karti S. Glavača 1673. god.	Na karti Josipa Antavera 1790. godine	Na karti J. Szemána 1825. godine	Na karti J. Buturca 1938. god.
1	2	3	4	5	6	
1. Antolovec	1. Antolovecy (10 dom.)	—	1. Antolovecz (15 dom.)	1. Antolovecz	—	—
2. Apatija	2. Seretinovecy (18 dom.)	—	2. Apatia (13 dom.)	2. Apatia	—	—
3. Bakovića	—	—	3. Bakovichca	3. Bakovichca	—	—
4. Bolfan	—	—	4. K(iss) Bolfan	4. Bolfan min(or)	—	1. Bolfan
5. Borovljani	—	—	5. N(agy) Bolfan (28 dom.)	5. Bolfan mai(or)	—	—
6. Botinovec Ivanečki	3. Botinocz (24 dom.)	—	6. Borovljani	6. Borovljani	—	—
7. Bregi Koprivnički	4. Bregovi (40 dom.)	—	7. Botinovecz (21 dom.)	—	—	—
8. Cvetkovec	5. Chenkovecs (15 dom.)	—	8. Bregi	8. Bregi	—	2. Bregi
9. Čičkovina	6. Chichkovina (12 dom.)	—	9. Czetkovecz (19 dom.)	9. Czenkovecz	—	—
10. Čukovec	—	—	10. Chichkovina (14 dom.)	10. Czetkovecz	—	—
11. Donji Martijanec	7. Martianczy (28 dom.)	1. Marti- niantzi	11. Chukovecz (14 dom.)	11. Chichkovina	—	—
12. Dubovica	8. Dobovica	—	12. Chukovecz (14 dom.)	12. Chukovecz	—	3. Čuko- vec
13. Đelekovec	9. Jellekovczy (105 dom.)	2. Jelekoutz	12. Martianecz (29 dom.)	13. Martianecz	—	4. Marti- janec
14. Đurd	10. Hennesvececz alter (13 dom.)	—	13. Dubovicza (30 dom.)	14. Dubovicza	—	—
15. Globočec Ludbreški	—	—	14. Gyelekovecz (160 dom.)	15. Gyellekovecz	—	5. Đeleko- vec
16. Glogovac	—	—	15. Sz. György	16. S. Georgius	—	6. Lud. Sv. Đurd
17. Gorica	11. Goricza (23 dom.)	—	16. Globohecz (12 dom.)	17. Globohecz	—	—
		—	17. Glogovecz	18. Glogovecz	—	—
		—	18. Goricza 30. dom.)	19. Goricza	—	7. Gorica

1	2	3	4	5	6
18. Goričko	12. Gorica Mikulich (15 dom.)	—	19. Goričko (18 dom.)	20. Goričko	—
19. Gornji Martijanec	13. Gerbassevczy (10 dom.)	3. Cerbasseutzi	20. Gerbassevcz (9 dom.)	21. Gerbassevcz	—
20. Grbaševac	14. Grekschevina (8 dom.)	—	21. Grekshevina (8 dom.)	22. Grekshevina	—
21. Greščevina	15. Jeresin (7 dom.)	—	22. Jeressin	23. Jeressin	—
22. Herešin	16. Hraztovljani (23 dom.)	—	23. Hraztovliani (18 dom.)	24. Hraztovljan	8. Hraztovljan
23. Hraztovljan	17. Hraztovszko (36 dom.)	—	24. Hraztovzko (42 dom.)	25. Hraztovzko	—
24. Hraztovsko	18. Hemussevczy (40 dom.)	—	25. Hersenicza (69 dom.)	26. Hersenicza	9. Hrženica
25. Hrženica	19. Jembrihovcz (39 dom.)	4. S. EmERICY	26. Imbriovecz (45 dom.)	27. Imbrihovecz	10. Imbriovecz
26. Imbriovec	20. Jembrihovczy alter Bedovo (15 dom.)	—	27. Imbriovecz (19 dom.)	28. Imbrihovecz	—
27. Imbriovec Jalzabetski	21. Jagnyedovecz (15 dom.)	—	28. K(iss) Jagnyedovecz	29. Jagnyedovecz mali	11. Jagnyedovac
28. Jagnyedovac	22. S. Elizabeta (60 dom.)	5. Elizabeth	29. N(agy) Jagnyedovecz (35 dom.)	30. Jagnyedovecz veliki	—
29. Jalzabet	23. Capela (31 dom.)	—	30. Sz. Ialsabeth in Szuhodol	31. Elisabetha	12. Jalzabet
30. Kapela Podravska	24. Karlovec (29 dom.)	—	31. Kapela (39 dom.)	32. Kapella	—
31. Karlovec Ludbreški	25. Sancti Clementis (63 dom.)	6. S. ClemeNc	32. Karlovec (43 dom.)	33. Karlovec	—
32. Kelemen	26. Kolledinczy (28 dom.)	—	33. Kelemen (59 dom.)	34. Kelemen	13. Kelemen
33. Kolledinec	27. Komarnicza (14 dom.)	—	34. Koledinecz (27 dom.)	35. Kolledinecz	14. Lud Komarnica
34. Komarnica Ludbreška	28. Capronca (459 dom.)	7. Capronca	35. Komarnicza (13 dom.)	36. Komarnicza	15. Koprivnica
35. Koprivnica	29. Ivanczy (96 dom.)	8. Ivantzi	36. Kaproncza	37. Kaproncza	16. Kopr. Ivancec
36. Koprivnički Ivanec	30. Krisovliani (40 dom.)	—	37. Ivancecz (98 dom.)	38. Ivancecz	17. Križovljan
37. Križovljan	—	—	38. Krisovlian (21 dom.)	39. Krisovlian	—

	1	2	3	4	5	6
38. Kućan Ludbreški		31. Kochany (10 dom.)	—	39. Kuchani (6 dom.)	40. Kuchan	—
39. Kunovec		32. Kunovec (48 dom.)	—	40. Kukavicza	41. Kukavicza	—
40. Kunovec-Breg		33. Kutnyak (41 dom.)	—	41. Kunovec (80 dom.)	42. Kunovec	—
41. Kutnjak		34. Kuzminczy (69 dom.)	9. Kuzminczy mintzi	42. Kutnyak (50 dom.)	43. Kutnyak	—
42. Kuzminec		35. Lestakovczy (22 dom.)	—	43. Kuzminecz (61 dom.)	44. Kuzminecz	18. Kuzminec
43. Leštakovce		36. Lyudbreg (93 dom.)	10. Lindbreg	44. Leztakovce (13 dom.)	45. Lestakovce	—
44. Ludbreg		37. Luka (12 dom.)	—	45. Ludbreg (120 dom.)	46. Ludbreg	19. Ludbreg
45. Luka Ludbreška		38. Kastelische (11 dom.)	—	46. Luka (16 dom.)	47. Luka	—
46. Lukovec		39. Mali Bukovec (29 dom.)	—	47. Lunkovec (20 dom.)	48. Lunkovec	—
47. Lunjkovec		40. Mali Ottok (15 dom.)	—	48. Madrasovec (9 dom.)	49. Madarasovec	—
48. Madaraševce		41. Novakovec (35 dom.)	11. Novakovizi	49. K(iss) Bukovec (87 dom.)	50. K(iss) Bukovec	20. Mali Bukovec
49. Mali Bukovec		42. Novo szello (15 dom.)	—	50. K(iss) Attak (18 dom.)	51. Ottok par(vus)	—
50. Mali Otok		43. Novoszello (25 dom.)	—	51. Martinich (13 dom.)	52. Martinich	—
51. Martinić		44. Obrankovec (11 dom.)	—	52. Novakovec (31 dom.)	53. Novakovec	—
52. Novakovec		45. Petrovo szello (41 dom.)	—	53. Novoszello (28 dom.)	54. Novoszello	—
53. Novo Selo		46. Pihovec (5 dom.)	—	54. Obrankovec (13 dom.)	55. Obrankovec	—
54. Obrankovec		47. Poljana Polyana (20 dom.)	12. S. Maria	55. Sz. Peter (59 dom.)	56. S. Peter	21. Sv. Petar
55. Petar Ludbreški		48. Gornya Polyana (13 dom.)	—	56. Pivocz (2 dom.)	57. Pihovec	—
56. Pihovec				57. Polana inf(er)us (18 dom.)	58. Polyana inf(er)us	22. D. Poljana
57. Poljana Donja				58. Polana sup(er)us (17 dom.)	59. Polyana sup(er)us	—
58. Poljana Gornja						

1	2	3	4	5	6
58. Poljanec	49. Polyanczy (53 dom.)	—	59. Polanecz (42 dom.)	60. Polyanez	—
60. Prilez	50. Prilez (10 dom.)	—	60. Prilez (19. dom.)	61. Prilez	—
61. Pustakovec	51. Pustakocz (14 dom.)	—	61. Puztakovecz (22 dom.)	62. Pustakovecz	—
62. Rasinja	52. Raszinya (77 dom.)	13. Rassinia	62. Raszina (70 dom.)	63. Raszina	23. Rasinja
63. Rijeka Koprivnička	—	—	63. Réka	64. Reka	24. Reka
64. Rivalno	—	—	64. Ruklevina (3 dom.)	65. Ruklyevina	—
65. Rukljevinna	—	—	65. Szelnicza (47 dom.)	66. Szelniza	25. Selnica
66. Selnica Podravska	53. Szelnicza (18 dom.)	—	66. Szelnik (32 dom.)	67. Szelnik	—
67. Selnik	54. Szelnik (32 dom.)	—	67. Szeszvet (41 dom.)	68. Szesvet	26. Sesvete
68. Sesvete Ludbreške	55. Szesvete (21 dom.)	—	68. Szigetecz (21 dom.)	69. Szigetecz	—
69. Sigetec Ludbreški	56. Szigetecz (35 dom.)	—	69. Szlanya (30 dom.)	70. Szlanye	27. Slanje
70. Slanje	57. Zlaino (40 dom.)	—	70. Szlokovecz (21 dom.)	71. Szlokovecz	28. Stokovec
71. Sokolovec	58. Szlokoveczy (31. dom.)	—	71. Ztruga (44 dom.)	72. Sztruga	29. Struga
72. Struga	59. Ztruga (19 dom.)	—	72. Szoboticza (45 dom.)	73. Szoboticza	30. Subotica
73. Subotica Podravska	60. Szoboticza (59 dom.)	14. Szoboticza	73. Szudovchina (13 dom.)	74. Szudovchina	—
74. Sudovčina	61. Szuhodol (17 dom.)	—	74. Torhecz (6 dom.)	75. Torhecz	—
75. Torčec	—	—	75. N(agy) Bukovecz (57 dom.)	76. Bukovecz veliki	31. Vel. Bukovec
76. Veliki Bukovec	62. Veliki Bukovecz (40 dom.)	15. Bukovetz	76. N(agy) Attak (50 dom.)	77. Ottok maj(or)	—
77. Veliki Otok	63. Veliki Otok (28 dom.)	16. Ottok	77. Vojvodinecz (6 dom.)	78. Vojvodinecz	—
78. Vinogradi Ludbreški	—	—	78. Verbanovecz (30 dom.)	79. Verbanovecz	—
79. Vojvodinec	64. Vaivodinczy (9 dom.)	—	79. Zablatie (30 dom.)	80. Zablatie	38. Zablaće
80. Vrbanovec	65. Verbanovecz (60 dom.)	—	80. Zamlaka (15 dom.)	81. Zamlaka	—
81. Zablatie	66. Zablatie (26 dom.)	—	81. Supanecz (22 dom.)	82. Supanecz	—
82. Zamlaka	67. Zamlaka (25 dom.)	—	—	—	—
83. Zupanec	68. Supanczy (18 dom.)	—	—	—	—

Napomena: Zahvalno ističemo, da smo prednji tabelarni pregled izradili na poticaj dra Zlatka Herkova, direktora Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.